RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917. Första kammaren. Nr 40.

Lördagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Häradshövding *Herman Rogberg* är av sjukdom (influensa) oförmögen deltaga i riksdagens arbeten under tiden 5—7 dennes, intygas.

Stockholm den 4 maj 1917.

I. Jundell,
Professor.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående beräknande av röstvärdet enligt kommunalförfattningarna för skattskyldig, vars beskattningsbara inkomst blivit vid bevillningstaxeringen år 1917 av viss anledning nedsatt, dels ock en i samma ämne väckt motion;

bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillägg till 9 och 10 §§ samt om ändrad lydelse av 14 § 2 mom., 15 § 2 mom. och 16 § 6 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av väckt motion om pension av järnvägsmedel åt städerskan Gustafva Sofia Rask;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åt lärlingen vid Alnarps lantbruksskola F. W. Hult; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt förre kronojägaren A. J. Johansson;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till aktiebolaget Difosfat för försök med framställning av fosforsyregödselmedel ävensom i ämnet väckta motioner; samt

första särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning av framställningar om krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare anställda hos riksdagen eller i dess verk.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 328, med förslag till förordning angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 11 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 30 och 33.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial nr 34, i anledning av andra kammarens återremiss av utskottets memorial nr 32, avgivet i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 12, angående brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande ävensom i samband därmed stående frågor.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 16—18.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av gemensam tvättinrättning för Norra skånska infanteriregementet och Vendes artilleriregemente;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till svenska Röda korset för bestridande av utgifter för dess hjälpkommittés byrå i Stockholm;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförande av reparationsarbeten å strandskoningen utmed Ångermanälvens strand vid Norrlands trängkårs kasernetablissemang i Sollefteå;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda avlöningsförmåner för den vid marinens flygväsende tjänstgörande personalen; samt

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande av en svensk kyrka i Kristiania.

Anslag till en svensk kyrka i Kristiania.

I anslutning till vad Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 14 april 1917 avlåten, till statsutskottets förberedande behandling hänvisad proposition nr 212, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit, hade utskottet i föreliggande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande i Kristiania av en svensk kyrka jämte församlingshus bevilja ett anslag av 125,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva, och därav på extra stat för år 1918 anvisa såsom reservationsanslag ett belopp av 25,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *C. G. Ekman, C. I. Asplund, J. B. Eriksson* i Grängesberg, *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *K. O. Strid, J. Pålsson* och *K. A. Tengdahl*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Jag jämte åtskilliga kamrater i statsutskottet ha reserverat oss och ansett, att Kungl. Maj:ts proposition ej bör bifallas. Skälen för denna reservation ha varit dels speciella, dels allmänna. Vad de speciella skälen beträffar, så är det för mig viktigaste, att ett bifall till denna proposition innebär, att en menighet av svenska kyrkan på främmande grund komme att av staten i kyrkobyggnadshänseende behandlas annorlunda än en menighet inom landet. Alla våra svenska kyrkoförsamlingar få ju, när det gäller kyrkobyggnader, betala de därmed förbundna kostnaderna utan statsanslag. Här skulle emellertid en stor församling i utlandet — det åberopas ju, att den består av 10—12,000 personer — komma att erhålla statsanslag till kyrkobyggande. Jag vet, att det har skett förut, och man har också hänvisat till dessa tidigare statsanslag. Man anser därför, att en principiell prövning härvidlag nu ej bör förekomma. Jag har dock ej kunnat undgå att säga mig, att det är egendomligt om de svenska församlingarna hemma i landet själva få utan statsbidrag verkställa sina kyrkobyggnader, under det att hela den grupp, som finnes i utlandet, och som har så stor ekonomisk förmåga, som denna grupp otvivelaktigt måste anses äga, skall erhålla dylikt statsbidrag. Det är ju dessutom så, att det speciella skäl, som kan anföras, när det gäller kyrkobyggnader i London och Paris — nämligen att ditkomna svenskar, som ej äro förtrogna med språket, skulle avstängas från möjligheten att genom kyrkobesök få deltaga i religionsutövning — ej gäller för vårt grannland Norge. Man får väl säga, att varje svensk är så pass förtrogen med norskan, att han ej är förhindrad att i de

Anslag till en svensk kyrka i Kristiania. (Forts.)

norska kyrkorna deltaga i religionsutövningen. Dessutom är det ju så i detta fall, att svenska staten genom att bidraga till prästlön därstädes redan har åstadkommit religionsutövning på svenska språket, så att man sålunda ej är urståndsatt att fylla det av mig nu anförda behovet, som ju kan åberopas i andra fall, när det gäller kyrkobesök hos oss mera främmande nationer. Härtill kommer den omständigheten, att jag funnit det egendomligt, att man just nu framkommer med detta anspråk. Redan genom enskilda insamlingar har man en övervägande del av byggnadskostnaden på hand, antingen i kontanter eller i tillförlitliga löften, så att den skuldsumma, som återstår, ju bleve väsentligt mindre än vad nästan varje svensk kyrkoförsamling vid sina kyrkobyggnader har att räkna med i förhållande till byggnadsanslaget. Att man under sådana förhållanden skulle just nu i denna situation — och här kommer mitt allmänna avslagsskäl — kräva statsbidrag av den svenska staten i den omfattning, som här sker, det har jag ej kunnat finna tillräckliga skäl för. Jag tror för övrigt, att det här ej alls är fråga om, huruvida denna kyrkobyggnad skall bli uppförd eller ej. Den kommer uppenbarligen till stånd alldeles oberoende av, om det lämnas statsbidrag eller ej. Och vid sådant förhållande behöver man ej heller säga, att ändamålen med de övriga med kyrkobyggnaden förbundna lokalerna, som samtidigt skulle byggas, skulle komma att bliva eftersatta.

Vid sådant förhållande har jag, herr talman, trott, att de bättre skälen tala för avslag; och jag tillåter mig därför yrka avslag å såväl propositionen som utskottets hemställan.

Herr statsrådet Hammarström: Den föregående ärade talarens skäl mot förslaget voro av två olika slag, dels skäl av mera principiell innebörd och dels skälet, att den nuvarande tidpunkten ej vore rätt lämplig för statsutgifter sådana som den ifrågavarande. Jag vill säga, att vad den senare synpunkten beträffar har den visst ej varit mig främmande, och det har ej varit alldeles utan tvekan, som jag tillstyrkt framläggande av förslaget vid innevarande riksdag, men jag har därvid måst taga hänsyn till åtskilliga omständigheter, som talat för att icke låta anstå med saken. Till en början kan man ju ej frånse, att det från Kristiania stads sida har visats ett synnerligt tillmötesgående mot den svenska byggnadsplanen, nämligen i avseende å upplåtelse av tomt. Denna omständighet har synts mig påkalla ett motsvarande hänsynstagande från svensk sida så till vida, att en så dyrbar, centralt belägen tomt, som nu skulle upplåtas för ändamålet, ej borde alltför länge lämnas obebyggd. Vidare har kommit till uttryck på flerehanda sätt från den svenska koloniens sida att man där känner det såsom ett verkligt behov att snarast möjligt få denna byggnadsfråga avgjord. Slutligen kan ju förslagets finansiella innebörd eller sparsamhetssynpunkten, som den ärade talaren berörde, ej ha så stor betydelse för den närmaste framtiden. Ty det är ju dock så, att

under budgetåret 1918 är här ej fråga om ett större anslagsbelopp än 25,000 kronor.

Anslag till en svensk kyrka i Kristiania. (Forts.)

Vad angår de principiella skälen, som anföras mot förslaget, så äro de icke väsentligen av annan beskaffenhet än de, som vid varje föregående tillfälle, då liknande förslag framlagts för riksdagen till prövning, blivit framförda men av riksdagens båda kamrar underkända. Gent emot skäl av sådan beskaffenhet torde väl kunna hänvisas till, att det dock gäller att fästa ett visst avseende vid den ganska glädjande företeelsen, att så allmänt i utlandets huvudstäder de svenska kolonisterna ha känsla av samhörighet sinsemellan och med det gamla hemlandet, en samhörighetskänsla, som bland annat tagit sig uttryck i strävandena att åstadkomma gemensamma och egna samlingslokaler för landsmännen på platsen. Denna känsla har ju tydligt nog funnit gensvar i hemlandet vid de vädjanden, som gjorts rörande bidrag till sådana byggnadsföretag, och som städse här vunnit välvilligt beaktande. Det får väl även anses vara i sin ordning att icke heller svenska staten undandrager sig att vid dylika tillfällen räcka en hjälpande hand, när sådant befinnes nödigt för byggnadsplanernas realiserande, och jag erinrar om — vad också av den föregående ärade talaren berörts — att sådant tidigare har förekommit. Så i fråga om de svenska kyrkorna i London, Paris och Köpenhamn.

Vad nu den synpunkten beträffar, som av den föregående talaren framhölls, att språket ej borde kunna anses lägga något hinder i vägen för att Kristianiasvenskarna begagna sig av möjligheten att i de norska kyrkorna åhöra norska predikanter, så kunde ju alldeles enahanda skäl anförts mot anslaget till svenska kyrkan i Köpenhamn; men icke förty beviljade riksdagen bidrag till den svenska kyrkan i Köpenhamn. Det blir ju dock en helt annan sak för de svenskar, som äro bosatta för längre eller kortare tid i Kristiania, att få samlas i en egen gudstjänstlokal omkring en svensk präst än att nödgas lita till de norska kyrkorna och de norska prästerna. Riksdagen synes också redan delvis ha behjärtat detta genom beviljande av anslag till svensk präst i Kristiania. I fråga om Kristiania torde för övrigt en omständighet göra det till och med ändå mera än vad angår de förut nämnda städerna påkallat, att staten bidrager till åstadkommande av svensk kyrka och svenska församlingslokaler. I förbigående vill jag nämligen erinra om, att det här icke är fråga blott om kyrka, sålunda ej blott om att tillgodose det religiösa behovet, utan det är här även fråga om lokaler för att tillgodose bildningsbehovet i olika former likasom även för understödsarbete och annan social verksamhet. Det är slutligen också fråga om en samlingslokal för sällskapligt samkväm. Allt detta är i sin mån ägnat att sammanhålla den svenska kolonien, som på sätt den föregående ärade talaren erinrat är större än många församlingar i hemlandet.

Den omständighet, som, efter vad jag nyss antydde, särskilt bör anses tala för statsbidrag till en svensk kyrka i Kristiania, är, att en stor del av de svenskar, som vistas i Norge, icke stadigva-

Anslag till en svensk kyrka i Kristiania. (Forts.)

rande stanna där utan endast mer eller mindre tillfälligt uppehålla sig där. Det är arbetssökande från de svenska provinserna närmast gränsen, och de återvända i rätt stor utsträckning förr eller senare till det gamla hemlandet. Detta gör, att de ej växa så fast i den främmande omgivningen utan fortfarande känna sig i behov av omvårdnad från hemlandet, och det torde vara skäl att beakta detta förhållande från riksdagens sida. På sätt i den kungl. propositionen erinras tillkommer därjämte ännu en omständighet, som i detta sammanhang bör beaktas, nämligen att svenska sjömän i ganska stor utsträckning besöka Kristiania hamn och väl behöva att omhändertagas av den svenska prästen och i staden vistande svenskar, något som tydligen skulle i hög grad underlättas genom tillkomst av de svenska församlingslokalerna. Jag tror, att allt detta bör kunna anses sammanlagt väga minst lika tungt som de skäl, vilka tidigare bestämt riksdagens beslut i liknande frågor; och därför tillåter jag mig uttala den förhoppningen, att kammaren skall bifalla den kungl. propositionen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Endast ett par erinringar med anledning av vad herr statsrådet nu yttrat. Herr statsrådet sade, med anledning av min erinran om sparsamhetssynpunkten, att ju dock på 1918 års stat endast 25,000 kr. komme att upptagas. Ja, men jag undrar, om det är någon tröst. Är det någon, som i detta ögonblick tror, att det blir lättare att uppgöra 1919 års budget än den, som nu föreligger till behandling? Jag tror knappast, att någon vågar hysa en sådan förhoppning, utan vi alla ha nog en känsla av, att det då blir ännu svårare. Och jag kan ej tro annat än att då hela återstoden av beloppet, alltså 100,000 kr., kommer att påfordras, därest anslaget skall användas till byggnaderna ifråga. Den omständigheten att nu begärs blott 25,000 kr. synes mig knappast kunna anföras som ett skäl mot min erinran.

Beträffande för övrigt själva ändamålet, så har jag ej i någon mån velat frånkänna själva saken dess betydelse eller ansett, att dess realiserande ej skulle vara önskvärt. Jag har endast pekat på det egendomliga i, att man finner sig böra för svenskar på främmande ort, när det gäller att bygga kyrkor och lokaler för sociala ändamål gå längre än då det är fråga om svenskar på inhemsk mark. Jag erinrade nyss, att den svenska kyrkans församlingar, även om de äro små och fattiga, få bestå sig kyrkobyggnader själva. Jag vill också erinra om, att när det gällt förslag om att uppföra byggnader för sociala ändamål på orter, där det varit ett mycket stort statsintresse att bereda orten sådana, denna kammare av ekonomiska hänsyn icke ansett sig kunna vara med om anslag till sådant ändamål, utan avslagit framställningar, som gått i denna riktning. Vad här anförts till stöd för beviljande av statsanslag i förevarande fall går icke riktigt väl ihop med ansträngningarna att bevara Sveriges folk åt Sverige. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Strömberg: Herr greve och talman! Efter det anfö-

Anslag till en svensk kyrka i Kristiania. (Forts.)

rande, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss hade, behövs det ju icke många ord till. Jag ber endast att få framhålla en synpunkt, och jag gör det därför, att den förste ärade talaren första gången han hade ordet sade, att även om ett statsanslag icke skulle beviljas, torde det ej vara av så stor vikt, ty kyrkobyggnaden skulle komma till stånd ändå, om också under en anspråkslösare form. I detta avseende vill jag säga, att, såsom framgår av den kungl. propositionen, invånarna i Kristiania jämte andra, som velat hjälpa dem, redan ha insamlat 315,000 kronor för att tillgodose behovet av såväl kyrka som åtskilliga därmed sammanhängande lokaler för sociala ändamål. Då emellertid en tomt, som Kristianina stad upplåtit för kyrkobyggnaden, är en särdeles välbelägen och från alla håll synlig tomt, så att en byggnad, som där skall ligga, kan och bör vara vacker med avseende å det yttre, så ha svenskarna i Kristiania låtit en svensk, professor Wahlman, uppgöra ritningarna. Dessa ritningar har företetts i utskottet och te sig synnerligen vackra. Givet är, att det icke kan vara annat än svenska staten värdigt, att om man skall ha en svensk kyrka därute, man får den i vackra former, och särskilt när den ligger på en sådan plats som här är fallet. Således, det torde icke vara orimligt att begära, att svenska staten i någon mån täcker de ökade kostnaderna för att få kyrkan så vacker som nu syns bliva fallet, ty man kan väl icke gärna vilja, att där skall ligga en vanlig församlingskyrka eller något sådant på en så imponerande plats. De av den förste ärade talaren framhållna sparsamhetssynpunkterna äro naturligtvis värda allt beaktande, men jag får säga, att å andra sidan ha vi dock här i riksdagen förut, oaktat dessa svåra tider, sökt tillgodose andra kulturella intressen av ungefär samma vikt och betydelse som dessa; och då nu härtill kommer, att förslaget blivit framlagt i riksdagen, så skulle det väl antagligen och som jag tror mycket säkert komma att väcka ganska stor nedstämdhet hos svenskarna i Kristiania, om riksdagen skulle med avslag svara på den offervillighet, som de själva visat sig äga genom sammanskott av dessa stora medel. Då också den ärade reservanten alldeles nyss själv förklarat, att han icke alls underskattade ändamålet med denna byggnad utan tvärtom beaktade det, kan jag icke finna annat, än att han borde kunna ansluta sig till det föreliggande förslaget, vartill jag i allt fall ber att få yrka bifall.

Herr Gullberg: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag, och jag gör det därför, att jag känner något till behovet av en svensk kyrka i Kristiania. För den svenska koloni, som är bosatt där och ämnar att allt fortfarande vara kvar där, kan ju också en svensk kyrka vara av vikt, men den är särskilt av vikt för dessa skaror, som äro där på tillfälliga besök för något år eller för några månader. Så är förhållandet med stora skaror av unga män och kvinnor från Nordmarks härad i Värmland. För dem är Kristiania den egentliga storstaden. De ha sju mils landsväg till Arvika. Arvika och Åmot äro de närmaste järnvägsstationerna i Sverige för socknarna Västra Fågelvik, Östervall-

Anslag till en svensk kyrka i Kristiania. (Forts.)

skog, Töcksmark och åtskilliga andra i Nordmarks härad. Däremot ha de endast fyra mil till Mysen, den närmaste järnvägsstationen på norska sidan. Detta har gjort, att stora skaror av unga män och kvinnor ha sökt anställning i Kristiania. De ha tillfällig anställning där på några månader eller något år, och så vända de tillbaka till sina hemorter igen. Sedan många år har det funnits en liten svensk-norsk missionsverksamhet, som uppbyggt en lokal, Betlehem, på en rätt central plats i Kristiania. Där ha skiftesvis varit anställda svenska och norska frikyrkliga religionslärare. Det har då alltid uttryckts stor tillfredsställelse från dessa svenska tjänsteflickors och dessa svenska arbetares sida, när de fått höra Guds ord på sitt eget modersmål. Det är visserligen så, att de lätt förstå det norska språket, men samma uppbyggelse av en predikan ha de icke, om den frambäres på det norska språket som om den frambäres på det svenska.

Med anledning härav ber jag, som sagt, att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag vet, att det i denna proposition begärda anslaget kommer att mycket väl tjäna det därmed avsedda ändamålet, och en svensk kyrka i den norska huvudstaden är ett verkligt behov.

Herr Bergqvist: Jag begärde ordet endast för att något litet belysa ett skäl, som den ärade talaren på Gävleborgsbänken starkt tryckte på, men som enligt mitt förmenande icke blivit under debatten tillräckligt belyst. Han framhöll såsom ett huvudskäl mot det föreliggande förslaget, att ett bifall till detsamma skulle innebära, att svensk allmänhet på främmande grund skulle behandlas annorlunda än svenskarna här i Sverige. Det är icke alldeles riktigt, att så skulle bliva fallet, ty den svenska riksdagen har vid åtskilliga tillfällen lämnat bidrag till kyrkobyggnader även inom Sverige åt sådana församlingar, som ansetts vara i behov av denna hjälp. Jag skall sålunda erinra om att riksdagen beviljat medel för uppförande av kyrka i Karesuando församling. Vidare må erinras om dess bidrag till uppförande av ett kapell i Gargnäs inom Sorsele församling och till ett kapell i Ammarnäs inom samma församling. Likaledes har riksdagen lämnat bidrag till uppförande av ett kapell i Vitträsk inom Gällivare församling och till åtskilliga kapell inom Arjeplougs församling. Jag tror, att dessa exempel äro tillräckliga för att visa, att svenska riksdagen behjärtat även de svenska hemlandsförsamlingarnas behov av hjälp för kyrkobyggnader, när sådant behov förelegat.

Vidare erinrar jag om den skillnad, som råder mellan svenskar hemma i Sverige och i utlandet. I en svensk församling här i landet kunna medel på laga väg uttaxeras eller eljest anskaffas till uppförande av dylika byggnader. Den utvägen ha svenskarna icke i utlandet. Däremot äro de skattpliktiga till det land, där de vistas, och därför är det så mycket mera skäl att svenska riksdagen hjälper dem för tillgodoseende av sådana anordningar, varigenom de kunna känna sig liksom vara på svensk grund även där ute och kunna

hålla tillsammans. Nu ha emellertid svenskarna i Kristiania genom stora uppoffringar och ansträngningar anskaffat den betydande summan av 315,000 kronor för ändamålet, och det begäres nu 125,000 kronor av svenska riksdagen. Det skulle säkerligen göra ett mycket nedslående intryck på dem, om icke riksdagen, i trots av de hårda tider, som nu råda, ville räcka den handen till hjälp i deras byggnadsföretag. På grund av dessa skäl, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anslag till en svensk kyrka i Kristiania. (Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtanden:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av kammarkollegiets arbetskrafter,

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten,

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa utskylder för det brittiska beskickningshuset i Stockholm, samt

nr 98, i anledning av väckt motion om ändring i kungl. kungörelserna angående understöd av statsmedel åt sinnesslöanstalter och epileptikeranstalter den 8 oktober 1915.

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 99, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av fast anställning eller vissa andra förmåner åt personer, som stadigvarande äro sysselsatta med städning och rengöringsarbete hos statens verk och myndigheter.

Ang. undersökning beträffande personer, sysselsatta med städning m. m. hos statsmyndigheter.

Med anledning av ifrågavarande, inom andra kammaren av herr *C. Lindhagen* väckta motion, nr 2, vilken hänvisats till statsutskottet, hade utskottet i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning beträffande de inom de centrala ämbetsverken med avseende på städnings- och rengöringsarbete m. m. förefintliga arbetsförhållandenas omfattning och art i avsikt att utröna, huruvida ändring borde vidtagas i sättet för anställandet av de personer, som utförde berörda arbete, eller vissa förmåner utöver de nu utgående borde dem beredas.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *O. M. Strömberg, G. M. H. Ekelund, J. Nilsson, O. Bergqvist* och *J. L.*

Ang. undersökning beträffande personer, sysselsatta med städning m. m. hos statsmyndigheter.

Widell, greve *N. F. Posse* samt herrar *H. Andersson* i Skivarp och *C. Persson* i Stallerhult, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava viss angiven lydelse och att utskottet bort hemställa, att herr Lindhagens förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Ekelund: I likhet med åtskilliga kamrater i statsutskottet har jag icke kunnat ansluta mig till det förslag, som statsutskottet avgivit i denna fråga.

Denna motion börjar nu verkligen på att bliva litet gammal. Den väcktes nämligen första gången av herr Lindhagen i andra kammaren år 1913, och herr Lindhagen har sedan varje år upprepat motionen i andra kammaren, utan att den föranlett någon riksdagens åtgärd. Man kan väl därför på goda grunder anse, att motionen är ganska väl utdebatterad; och då, såvitt jag kan förstå, icke några nya skäl tillkommit, som giva anledning till att tro, att första kammaren skulle nu intaga en annan ståndpunkt än förut, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsbetänkandet avgivna reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Ja, som kammaren finner, har statsutskottets majoritet i den nu föreliggande frågan intagit samma ståndpunkt, som utskottet gjort vid ett par föregående tillfällen. Utskottet har begränsat sitt förslag på ett helt annat sätt än motionären till att gälla endast en utredning beträffande de inom de centrala ämbetsverken med avseende på städnings- och rengöringsarbeten förefintliga arbetsförhållandena. Man kan sålunda icke, såsom man först i början gjorde, då motionen kom fram, anföra, att man egentligen icke vet, på vilka man syftade eller hur stor utredning det skulle komma att bli. I detta avseende har som sagt en begränsning i utredningsyrkandet skett. I fråga om dessa personers anställning ha dock under frågans behandling framkommit meddelande om, att flera olikheter och ojämnheter skulle förefinnas; och fastän det gäller en så obetydlig grupp av statstjänare som denna, förefaller det mig vara ett statsintresse att utreda förhållandena och bereda rättvisa och likhet. Att ersättningen för samma arbete på detta område utgår helt olika kan icke vara riktigt, och det är naturligtvis denna omständighet som gör, att motionen återkommit gång på gång. Den är dock i all sin obetydlighet ett uttryck för krav på rättvisa, och jag undrar om det kan vara denna kammare värdigt att gång på gång säga nej till utredningskravet. Det förefaller mig, som om kammaren gagnade saken bättre genom att låta utreda saken än genom att säga nej och oupphörligt få återkomma till att behandla denna fråga. Jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

Herr Ekelund: Herr talman! Det är alldeles riktigt, såsom den föregående ärade talaren sade, att statsutskottet visserligen icke har yrkat bifall till motionen sådan som den har avgivits, utan har utskottet föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om

Ang. undersökning beträffande personer, sysselsatta med städning m. m. hos statsmyndigheter. (Forts.)

utredning, d. v. s. utskottet har gått på den vanliga vägen. Då är frågan: finnes det verkligen fog för, att en sådan utredning bör verkställas? Vi få komma ihåg, att de personer, som innehava de sysslor, varom här är fråga, äro personer, som ha dem såsom bisysslor. Man kan väl säga, att så är i regel förhållandet, och de av kammarens ledamöter, som tillhöra statens centrala verk, kunna bättre än andra vitsorda riktigheten härav. Då är frågan: Om personer ha en sysselsättning såsom bisyssla, kan det då vara skäl för en fast anställning av dem? Icke ens utskottet har föreslagit, att de skulle fast anställas, men man kan väl tänka sig, att, om en utredning begäres, det blir en fråga som får tagas i övervägande. Jag kan icke inse, att det finns skäl till någon utredning. Vidare får man ju komma ihåg, att dessa personer kunna i allt fall komma i åtnjutande av pension på allmänna indragningsstaten, därest Kungl. Maj:t finner skäl att därom göra framställning hos riksdagen. Sådant har hänt, och därjämte kan man vara övertygad om, att det icke finnes något hinder för, att Kungl. Maj:t, om personer i den ställning, varom här är fråga, drabbas av sjukdomsfall, medger innehavarna av sådana sysslor skäligt understöd. På senare tiden har ett nytt moment tillkommit, nämligen införandet av den allmänna pensionsförsäkringen, som i sin mån är något som kan komma de ifrågavarande personerna till godo. Vi reservanter äro övertygade, att man också har skäl att förutsätta, att vederbörande ämbetsverk komma att tillse, att de, som faktiskt utöva städningen och renhållningsarbetet, verkligen erhålla den gottgörelse, som skäligen bör tillkomma dem. På grund av dessa skäl är det icke någon anledning för riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t i denna fråga. Jag ber att få tillstyrka reservanternas förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag skall blott be att få bemöta ett enda av de skäl, som den senaste ärade talaren anförde. Han sade, att alla, som äro sysselsatta med ifrågavarande arbeten, hava dem som bisysslor. Därom lämnas dock olika uppgifter. Det finns åtskilliga, som säga, att de innehava arbetena i den omfattning, att de måste anses hava dem som huvudsysslor, under det att andra säga, att så icke är förhållandet. Är det då icke lämpligt och riktigt, att man genom en utredning söker göra sig reda för vad som är verkliga förhållandet? Först därigenom får man ett begrepp om huruvida fast anställning bör ifrågakomma eller icke. Men att avgöra frågan utan utredning, när mot varandra stå olika uppgifter, förefaller mig icke lämpligt och riktigt. Vad den siste talaren anförde synes mig således tala för en utredning av den begränsade art, utskottet hemställt om. Jag tillåter mig därför fortfarande yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling

Ang. undersökning beträffande personer, sysselsatta med städning m. m. hos statsmyndigheter. (Forts.)

varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan godkänna den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ekman, Carl Gustaf*, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 99 och godkänner den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 41.

Om anslutning från bohusländska längdbanan till norska järnbanenätet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 100, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fortsättande av längdbanan genom Bohuslän från Skee till Svinesund.

I en inom andra kammaren av herr *E. A. Nilson* i Örebro väckt, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad motion, nr 93, hade hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:ts täcktes snarast möjligt låta utreda och för riksdagen framlägga förslag om fortsättning av längdbanan genom Bohuslän från Skee till Svinesund, i syfte att genom bro över Svinesund vinna anslutning till norska järnbanenätet.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *J. L. Widell* och *J. S. Almer*, vilka likväl ej däri antytt sin mening.

Herr Widell: Herr greve och talman! Då riksdagen 1898 beslöt anläggande av längdbanan genom Bohuslän, skedde det under den förutsättningen, att framdeles anknytning skulle ske till de norska järnvägarna. Riksdagen uttalade i sin skrivelse, att endast som en länk i en mellanriksbana hade Bohusbanan betydelse för staten. Nära 20 år efteråt har denna anknytning ännu icke kommit

Om anslutning från bohusländska längdbanan till norska järnbanenätet. (Forts.)

till stånd, och såvitt bekant har heller ingenting under mellantiden gjorts från myndigheternas sida för att åstadkomma sådan anknytning. Däremot väcktes vid riksdagen 1914 en motion i andra kammaren om åtgärder för åstadkommande av genomgångstrafik mellan Bohusbanan och de norska järnvägarna. Motionen blev emellertid avstyrkt av statsutskottet och avslogs av kamrarna, sedan järnvägsstyrelsen i avgivet utlåtande hade ställt sig avvisande till densamma.

Nu har en liknande motion återkommit, väckt av herr E. A. Nilson i andra kammaren. Statsutskottet har återigen infordrat järnvägsstyrelsens utlåtande, och järnvägsstyrelsen har inskränkt sig till att hänvisa till sin skrivelse av 1914. Statsutskottet har på den grunden återigen avstyrkt förslaget.

Emellertid hava en kamrat i utskottet och jag icke ansett oss kunna godkänna de skäl, som järnvägsstyrelsen anfört för sitt avstyrkande. Huvudskälet eller rättare sagt enda skälet är, såsom styrelsen säger: »Styrelsen anser det emellertid vara uppenbart, att de största fördelarna av en sådan förbindelse, som för huvuddelen av Norge skulle avsevärt förkorta vägen till södra Sverige och kontinenten, komma att stanna å norsk sida. Särskilt torde detta gälla för Kristiania stad och omnejd, för vilka det framstår såsom en angelägenhet av stor vikt att för resande och post med kontinentaltågen erhålla tidigare ankomsttider på morgonen och senare avgångstider på aftonen. Enligt vad styrelsen har sig bekant, förhåller det sig också så, att man såväl inom ledande järnvägskretsar som inom affärsvärlden i Norge har sin uppmärksamhet och sitt intresse riktat på att vinna förbättring av de nu rådande förhållandena med avseende å kontinentaltrafiken till och från Norge. Vid sådant förhållande har det synts styrelsen mindre lämpligt, att initiativet till nya förhandlingar angående ifrågavarande förbindelses åstadkommande må utgå från svensk sida.»

Järnvägsstyrelsen utgår således ifrån, att det är ett övervägande norskt intresse. Emellertid inskränker sig Norges intresse därvidlag till en vägförkortning av 31 kilometer. Däremot står på norsk sida det förhållandet, att i Dalslandsbanan, som givetvis skulle få en ansenligt minskad trafik genom en dylik anordning, är nedlagt betydande norskt kapital. Från norsk sida har man därför under hand yttrat, att man för att över huvud taget reflektera på en anknytning fordrar, att Sverige utlöser det norska kapitalet ur Dalslandsbanan. Detta har man nu på goda grunder från svensk sida icke kunnat reflektera på. Jag är därför övertygad om, att skall man vänta på initiativ från norsk sida, får man vänta åtskilliga decennier ännu. Det får jag för min del säga, att jag icke anser lämpligt. Enligt min mening är det ett mycket viktigt svenskt statsintresse, att en anknytning mellan Bohusbanan och de norska banorna kommer till stånd. Jag skall här icke dröja vid den stora vikten för staten att hava i sin egen hand alla de viktigare järnvägsförbindelserna till utlandet och därmed kunna ensam reglera den internationella järnvägstrafiken. Jag skall

Om anslutning från bohusländska längdbanan till norska järnbanenätet. (Forts.)

icke heller dröja vid den betydelse för ortsbefolkningen — till vilken man här kan räkna hela västkustbefolkningen — det skulle hava att få en sådan anknytning till stånd. Jag skall endast taga hänsyn till de finansiella skälen. Det är ju tyvärr så, att Bohusbanan visat sig vara en allt utom lysande affär för staten. Under de tio åren 1906—1915 hava driftkostnaderna på Bohusbanan överskjutit inkomsterna med sammanlagt i det allra närmaste 4,000,000 kronor, eller 400,000 kronor om året. Underskottet har varit statt i stark ökning under de senaste åren. År 1912 utgjorde det 306,000 kronor, 1913 362,000 kronor, 1914 479,000 kronor och 1915 667,000 kronor. Lägger man härtill räntan på byggnadskapitalet, vilken ränta kan uppskattas till ett belopp av mellan 800- och 900,000 kronor om året, finner man, att Bohusbanan åsamkar staten en årlig förlust av omkring 1 1/3 miljon kronor. Det förefaller mig då vara ett synnerligen starkt statsintresse att få denna anknytning till stånd, ett statsintresse, som till fullo motiverar ett initiativ från svensk sida.

Nu förutser jag naturligtvis den invändningen: vartill tjänar ett initiativ, då Norge — givetvis av de skäl jag nyss anförde kommer att ställa sig avvisande? Ja, det är nu till en början icke så alldeles säkert, att norrmännen skulle ställa sig avvisande, därest ett formligt initiativ i frågan toges från svensk sida. Men jag vill därjämte erinra om, att det finnes en möjlighet, om också ur internationell trafiksynpunkt mindre tillfredsställande, att anknyta Bohusbanan till de norska järnvägarna utan åtgärder från norsk sida, nämligen genom att bygga en bana från exempelvis Skee till lämplig punkt på Dalslandsbanan. Jag är övertygad om, att därest man i Norge finge räkna med en sådan möjlighet, som att Sverige skulle söka anknytning på den vägen, skulle man i Norge ställa sig mycket tillmötesgående mot en anknytning vid Svinesund.

På grund av vad jag sålunda anfört anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Strömberg: Den föregående talaren har ganska grundligt genomgått förslagets förhistoria och det förhåller sig ju i alla avseenden så som han yttrade. Dock skulle jag vilja till någon del komplettera hans redogörelse, ty då han i början yttrade, att de svenska myndigheterna icke vidtagit någon åtgärd för att inleda underhandlingar med Norge om saken, så förhåller det sig i själva verket så, att man på svensk sida började underhandla med Norge, men de norska myndigheterna ställde sig mycket litet förstående. Resultatet blev därför på grund av åtskilliga omständigheter, att någon sammanbindning av järnvägsnäten icke kom till stånd.

Nu yttrade den ärade talaren, att man kunde beräkna, att om denna anknytning skedde, skulle Bohusbanans ekonomi väsentligen förbättras. Det vågar jag nu icke bestämt yttra mig om. Natur-

Om anslutning från bohusländska längdbanan till norska järnbanenätet. (Forts.)

ligtvis skulle detta komma att tillföra Bohusbanan en betydligt ökad trafik, men en sådan anordning är också förbunden med mycket stora kostnader, nämligen för de dyrbara brobyggnader, som skulle erfordras, och det är icke säkert, att sådana resultat därigenom, såsom han hoppades, ernåddes, att Bohusbanan skulle bära sig bättre. Att denna bana, som i sig själv icke var någon god affär, kommit att giva mindre och mindre under de sista åren, är ju klart med hänsyn till de stegrade kolprisen och andra driftkostnader, som för alla järnvägar ökats under samma tid. Att icke järnvägsstyrelsen under föregående år velat framlägga förslag till en förlängning i denna del av statsbanenätet, är också helt naturligt, då styrelsen framlagt förslag om så stora och dyrbara järnvägsbyggen som fallet varit beträffande dylika byggnader såväl i Norrland som i övriga delar av Sverige. Och vid sådant förhållande måste man — även om man anser, att det skulle vara en fördel att få denna sammanbindning genomförd — vara ganska försiktig, så att man icke ställer alltför stora krav på statskassan.

Då därtill kommer — något som den ärade talaren också anspelade på — att man varken i Norge eller i dessa trakter av Bohuslän är fullt ense om riktningen för denna sammanbindningsbana, utan även har andra förslag än det ifrågasatta, bland annat ett med banan gående genom den s. k. Bullaredalen, har detta till följd, att man även av det skälet torde böra se tiden an.

Slutligen vill jag tillägga, att även med hänsyn till våra försvarsintressen torde det vara skäl att något lugna sig. Statsutskottet, som infordrade generalstabschefens uttalande i frågan, mottog från honom ett officiellt yttrande, däri han under nuvarande förhållanden avstyrkte sammanbindningen.

Med anledning härav och då, såsom utskottet yttrar, några nya skäl icke framkommit, sedan riksdagen år 1914 fattade beslut att icke bifalla den då väckta motionen i samma syfte som nu, ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtanden:

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av tre boställshus vid Näsets station å statens järnvägar,

nr 102, i anledning av väckta motioner om anslag till utred-

ning av frågan om anordnande av ångfärjeförbindelse mellan Kalmar och Färjestaden, samt

nr 103, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av en ångfärjeförbindelse mellan Göteborg och Fredrikshamn,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Herr *Söderberg* väckte en motion, nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkringsrådet.

Motionen hänvisades till lagutskottet.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse nr 118, till Konungen angående anordnande av barnbespisning vid rikets folkskolor.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt tjänstemän vid de ecklesiastika konsistorierna; och

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till meteorologiska centralanstalten m. m.;

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

nr 35, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 28, avgivet i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å cement; och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändrade bestämmelser rörande den inrikes postutväxlingen;

bankoutskottets utlåtande nr 36, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

jordbruksutskottets utlåtande nr 46, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om utveckling och uppehållande av en på inhemska råämnen och naturtillgångar grundad, för landets behov tillräcklig tillverkning av konstgödselmedel m. m.; ävensom

första särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12,27 på dagen.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 8 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 2 och den 4 innevarande maj.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av återburet stipendium för utbildande av präst, förtrogen med finska språket;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för kvinnas utnämning och befordran till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium;

nr 131, i anledning av vissa framställningar rörande anslag under åttonde huvudtiteln;

nr 132, i anledning av väckt motion om ersättning till verkmästaren N. J. Eriksson för en av honom konstruerad elektrisk tändapparat;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av allmänna besparingar å riksstatens femte huvudtitel till inköp av två tomtdelar i Karlskrona m. m.;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av behållning å vissa extra anslag till utförande av ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming; samt

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstårsberäkning för kemisten K. A. Schröder.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets memorial nr 106, angående överlämnande till jordbruksutskottet av en motion rörande anslag till prisreglering å viktiga födoämnen och livsförnödenheter m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i punkt 11 under nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen gjorda framställning angående understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter, dels

ock i punkt 19 framställda förslag i fråga om utbildningskurser för kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 49, i anledning av väckt motion om anslag till premier vid rovodlingstävlingar i Norrland och Dalarna;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad användning av ett till anordnande av jägmästarbostäder av riksdagen anvisat belopp;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring av fraktkostnader för kalk m. m.;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1918 för egnahemslånefonden;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utgifter i anledning av tillfällig ökning av elevantalet i skogshögskolans jägmästarkurs;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i villkoren för lån från fonden för torvindustriens befrämjande;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den inom staden Marstrands hamnområde belägna Hedvigsholmen eller Kvarnholmen m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för inköp av bränntorv för statens räkning;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter m. m.;

nr 58, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalande i förskott av viss del av statsbidrag till kostnader för laga skiften inom Jukkasjärvi och Karesuando socknar av Norrbottens län;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ströängars utbytande mot annan mark; samt

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark samt lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 19, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om visst uppdrag till de s. k. trustsakkunniga.

Herr statsrådet *Dahlberg* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 327, angående omkostnader för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 332, angående anslag till upplysningsverksamhet för främjande av landsbygdens förseende med elektrisk kraft;

nr 333, angående anslag till en extra tjänsteman hos lantbruksstyrelsen samt till jordbrukskonsulenter och jordförmedlingsbyråer;

nr 334, angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa;

nr 335, angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

nr 336, angående tillfälligt lönetillägg åt skogvaktarna vid universitetet i Uppsala m. m.;

nr 337, angående anslag till täckande av brist i staten för förskolan för blinda i Växjö;

nr 338, angående pensioner till vissa vid statens järnvägsbyggnader anställda eller förut anställda förmän och arbetare m. m.;

nr 339, angående inrättande av en norrländsk andelsmejerifond;

nr 340, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 19 mom. 4 och § 34 mom. 2 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 341, med förslag till lag om allmän tjänsteplikt;

nr 342, angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 343, angående vissa ändringar i gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk m. m.;

nr 344, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 13, § 16 mom. 1, § 17 och § 19 mom. 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907;

nr 345, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 7 i förordningen den 2 juni 1911 angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande m. m.;

nr 346, angående anslag till hospitals underhåll;

nr 347, angående ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar m. m. för riksförsäkringsanstalten;

nr 349, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 350, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18, 33 och 59 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911;

nr 351, angående avskrivning av ett lån för restaurering av Vadstena klosterkyrka;

nr 352, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension;

nr 353, angående tillämpning av allmän tjänsteplikt med avseende å visst ändamål;

nr 354, angående höjning av anslaget till kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet; samt

nr 356, angående godkännande av förlikningsvis bestämd skatteköpeskilling för hemman å Tuna bergslags allmänning m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 12 samt statsutskottets utlåtanden nr 104 och 105.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 35, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 28, avgivet i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å cement, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 36 och 37, bankoutskottets utlåtanden nr 36—39, jordbruksutskottets utlåtanden nr 46 och 47 samt första särskilda utskottets utlåtanden nr 1 och 2.

Herr vicetalmannen erhöll på begäran ordet, och yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att å morgondagens föredragningslista bland två bordlagda ärenden först måtte uppföras första särskilda utskottets utlåtande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner samt därefter samma utskotts utlåtande nr 2.

Denna hemställan bifölls.

Interpellation om angrepp av folkhopar å livsmedelsaffärer m. m.

Ordet lämnades nu till herr Trygger, som yttrade: Man kan knappast öppna en tidning utan att mötas av meddelanden från skilda delar av landet om att livsmedelsaffärer angripits av folkhopar och med våld fråntagits sina varor samt att till och med tygellösa skaror begivit sig ut på själva landsbygden och med våld eller hot om sådant tilltvingat sig livsmedel från de på sina enstaka gårdar boende lantmännen. I sistnämnda avseende berättas saker särskilt från Norrland, som äro till den yttersta grad upprörande. Om än dylika excesser i städerna äro synnerligen beklagliga, kunna de dock där lättare stävjas, varför den samhällsfara, de innebära, är mindre än den, som ligger däri att de skilda från varandra boende lantmännen kränkas i sin hemfrid, utsättas för personligt våld och berövas sin egendom. Den oro och det lidande, den enskilde medborgaren underkastas genom dylika våldsamma övergrepp i stad och på landet, måste vara ägnade att väsentligen undergräva den känsla av trygghet, som oförvitliga svenska män och kvinnor varit vana att hysa under la-

Interpellation om angrepp av folkhopar å livsmedelsaffärer m. m. (Forts.)

garnas hägn här i landet. Rubbas tron på samhällets förmåga att upprätthålla lag och rätt, är därmed den förnämsta grundvalen för samhällsordningen förstörd.

Att döma av tidningarna synes det jämväl som om på vissa ställen myndigheterna icke lämnat de enskilda det skydd, som de senare hava grundlagsenlig rätt att fordra. Är detta fallet, måste det framstå såsom en regeringens ofrånkomliga skyldighet att vidtaga de åtgärder, som kunna häri åvägabringa rättelse.

För min egen del vet jag emellertid i nu angivna hänseenden ingenting annat än vad som kommit fram i pressen, och säkerligen är man i allmänhet icke bättre underrättad. För att få full visshet huru det verkligen förhåller sig ber jag, med kammarens tillstånd, att få framställa följande frågor till herr statsrådet och chefen för civildepartementet:

1) Är det sant, att folkhopar icke blott i städer utan även på landsbygden genom våld eller hot tvungit fredliga medborgare att utlämna dem tillhöriga livsmedel eller på våldsamt sätt satt sig i besittning av dylik annans egendom?

Under förutsättning att denna fråga anses helt eller delvis böra besvaras jakande, ber jag ytterligare få spörja:

2) Är det sant, att myndigheter finnas, som ej uppfyllt sin ovillkorliga plikt att med alla till buds stående lagliga medel skydda de angripna till deras person och egendom?

3) Vilka åtgärder har regeringen redan vidtagit och vilka ämnar herr statsrådet föreslå regeringen att ytterligare vidtaga för att upprätthålla ordningen, varje regerings första rätt och plikt, och sålunda stävja den laglöshet, som synes alltmera sprida sig och som hotar att undergräva vårt svenska rätts- och kultursamhälle samt bringa skam över land och folk?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Herr *Barthelson* väckte en motion, nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1918 för statens skogsdomäner m. m.

Motionen hänvisades till jordbruksutskottet.

Herr *Rosén* avgav en motion, nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av och löneregleringen för överintendentsämbetet samt angående länsarkitekter m. m.

Denna motion hänvisades till första särskilda utskottet.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner:

nr 327, angående omkostnader för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 336, angående tillfälligt lönetillägg åt skogvaktarna vid universitetet i Uppsala m. m.;

nr 337, angående anslag till täckande av brist i staten för förskolan för blinda i Växjö;

nr 343, angående vissa ändringar i gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk m. m.;

nr 346, angående anslag till hospitals underhåll;

nr 347, angående ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar m. m. för riksförsäkringsanstalten; samt

nr 354, angående höjning av anslaget till kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet följande kungl. propositioner:

nr 332, angående anslag till upplysningsverksamhet för främjande av landsbygdens förseende med elektrisk kraft;

nr 333, angående anslag till en extra tjänsteman hos lantbruksstyrelsen samt till jordbrukskonsulenter och jordförmedlingsbyråer;

nr 339, angående inrättande av en norrländsk andelsmejerifond;

nr 349, angående försälining av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 350, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18, 33 och 59 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911; samt

nr 356, angående godkännande av förlikningsvis bestämd skatteköpeskilling för hemman å Tuna bergslags allmänning m. m.

Föredrogos och hänvisades till första särskilda utskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 334, angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa; samt

nr 335, angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner:

nr 338, angående pensioner till vissa vid statens järnvägsbyggnader anställda eller förut anställda förmän och arbetare m. m.;

nr 351, angående avskrivning av ett lån för restaurering av Vadstena klosterkyrka; samt

nr 352, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i

lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet följande kungl. propropositioner:

nr 340, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 19 mom. 4 och § 34 mom. 2 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 341, med förslag till lag om allmän tjänsteplikt; och

nr 353, angående tillämpning av allmän tjänsteplikt med avseende å visst ändamål.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga propositioner

nr 342, angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, samt

nr 345, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 7 i förordningen den 2 juni 1911 angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande m. m.,

blevo dessa propositioner på begäran bordlagda.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 344, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 13, § 16 mom. 1, § 17 och § 19 mom. 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 538, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av friherre Palmstiernas motion, nr 266, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om upprättandet av en kontinuerlig statistik rörande handelsomsättningen mellan de nordiska länderna m. m., beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Justerades elva protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,02 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.